

כתתרי תורה

לק"י. פרשת ואלה שמות ה'תשפ"ב ב'של"ג. גליון פ"ה
הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

אין לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה • הערות והארות יתקבלו בכרחה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

לע"נ ידיד ורע אשר שמחת התורה שבלבו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרביץ תורה ולהעמיד בתי מדרשות לשקידתה הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל ביבולת"א הרב צבי בלאט שליט"א • דודי הרב אברהם ב"ר דוד בדיחי זצ"ל, הרב משה ב"ר שלום צאלח זצ"ל, הרב אלעזר עוזרי זצ"ל בן יבולת"א רבי אברהם, הרב זכריה ב"ר יוסף גהסי זצ"ל, הרב ישראל ב"ר יהודה זצ"ל, מרת אורית ב"ר מנחם שרעבי ע"ה, מרת אסתר ב"ר יחיאל גרשי ע"ה ומרת יהודית ב"ר יוסף שרעבי ע"ה • ולזכות הרב אברהם ב"ר שלמה שליט"א, הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א ומיכל ב"ר ישי תחיל' לרפוי"ש במהרה בתוך שאר חולי ישראל, אכ"ר.

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'
לעילוי נשמת אביו רבי יחיאל ב"ר יצחק עומסי זלה"ה - נלב"ע ב"ז אלול התש"פ
האם תרומה עבור בית כנסת קודמת למצות צדקה

אין ישנה טענה העולה לעיתים בעת עריכת מגביות לבנין בית הכנסת, האם לא עדיף לתת כסף זה לצדקה לעניים ובפרט ללומדי תורה. **תשובה:** יש שהוכיחו מדברי הירושלמי (סוף פאה) שהתרומה לבית הכנסת קודמת לצדקה לעניים. ושם מובא שר' חמא סיפר לר' הושעיא על הממון שהוציא אבותיו לבתי כנסות שבלוד, והשיבו ר' הושעיא שעדיף היה אילו נתנוהו עבור עניים חולים. משמע, דווקא לעניים חולים, אבל בנית בית הכנסת קודמת לסתם צדקה לעניים. (מהרי"ק שורש קכ"ח הביאו ב"י יו"ד סי' רמ"ט, אך הגר"א בביאורו שם דחה ראייה זו, ע"ש). וכן פסק מרן השו"ע (שם סעי' ט"ו) דבנין בית הכנסת קודם לצדקה אך לא לחולים. ופוסקי זמננו כתבו בזה כמה חילוקים למעשה. אי' יש שכתבו דדווקא אם אין בית כנסת כלל לבני העיר, אז בניית בית הכנסת קודמת לעניים, אבל אם יש בית כנסת, אלא שיש חבורה שרוצים לבנות בית כנסת לעצמם, בזה הנתניה לעניים קודמת ועינין בגילויין הקודם מה שכתבנו, כי בניית בית כנסת לר' יחיאל ב"ר יוסף גהסי זצ"ל, מרת אורית ב"ר מנחם שרעבי ע"ה, מרת אסתר ב"ר יחיאל גרשי ע"ה ומרת יהודית ב"ר יוסף שרעבי ע"ה • ולזכות הרב אברהם ב"ר שלמה שליט"א, הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א ומיכל ב"ר ישי תחיל' לרפוי"ש במהרה בתוך שאר חולי ישראל, אכ"ר.

סוחר שקנה מזוזה מסופר ונמצאה פסולה, מי חייב בתשלום התיג

ב] מעשה בסופר שהיה כותב מזוזות ומוכרן לסוחר. הסוחר כמובן נתכוון לקנות רק את המזוזות הכשרות על דעת שאם ימצאו פסולות לאחר ההגהה, יוחזרו לסופר. והנה אותו סוחר רגיל היה לתת את המזוזות למתייג קודם ששלחן להגהה. בשל כך כשנמצא מזוזה פסולה בא לדרוש מהסופר תשלום על התיג של אותה מזוזה שנפסלה שתוגה שלא לצורך. ולעומתו טוען הסופר שלא היה צריך לשלוח את המזוזה לתיג, אלא אחר הגהתה, ובאו לשאול, הדין עם מי. **תשובה:** בגמ' ב"ב (צג:) נחלקו תנאים במי שקנה זרעוני גינה מחברו, וכשזרעם נתברר שהיו מקולקלים ואינם מצמיחים. לדעת חכמים אף שהמוכר צריך להחזיר לקונה את דמי הזרעים, מ"מ את הוצאות הזריעה אינו צריך לשלם, ורשב"ג סובר שעל המוכר גם לשלם את הוצאות הזריעה, והלכה כחכמים (רמב"ם מכירה פ"ו ה"א, שו"ע ח"מ סי' רל"ב ס"ב). ואף אם ידע המוכר שהזרעים מקולקלים לזריעה, פטור מלשלם את הוצאות לדעת חכמים. והטעם, כיון שהוצאות הזריעה לא נעשו ע"פ ציווי המוכר אלא הקונה עשה כן מעצמו כדי להרויח, אין זה נחשב נזק כדי לחייב את המוכר אע"פ שנגרם בגינו (ראב"ד פ"ו מזכיה ומתנה הכ"ד, מגיד משנה שם). גם יכול לטעון המוכר שמכר לו את הזרעים לרפואה כיון שלא פירש מתחילה שצריך לזריעה (ב"ח אה"ע סי' נ). ולפ"י ה"ה בנדון דידן, אין הסופר [המוכר] צריך לשלם את הוצאות הסוחר [הקונה], רק להחזיר את דמי המזוזה שנמצאת פסולה. וכ"ש בזה שהסוחר שלח את המזוזות לתיג על דעת עצמו, ואינו יכול לטעון שסמך על הסופר.

לוח פירות שביעית אם מותר להחזיר פירות שביעית אחרים

ג] מעשה באדם שלוה משכנו מלפפונים הקדושים בקדושת שביעית (הלוה נהג כדעת הפוסקים שנהגים קדושה ביבול נכרי), וכאשר בא להחזיר את הירקות, עלה ספק בלבו שמא אינו יכול להחזיר את חובו בירקות אלו, שהרי אין מחזירין חוב בפירות שביעית כמבואר ברמב"ם (שמיטה ויובל פ"ו ה"י). **תשובה:** הדבר תלוי בטעמים שכתבו הראשונים לאיסור החזרת חוב בפירות שביעית. דלפי הטעם שנחשב הדבר כסחורה שהרי קיבל מעות בהלוואה ולא היה צריך לנהוג בהם קדושת שביעית, ועתה מחזיר פירות שביעית ומשתכר (רמב"ן ורשב"א ע"ז סב.), א"כ במקרה הנ"ל שגם המלפפונים שלוה היו מיבול נכרי, נמצא שלא השתכר מאומה כי גם בהם יש קדושת שביעית וכן פסק הרידב"ז (בית הרידב"ז פ"ו משמיטה ה"י). **אמנם לפי הטעם** הנוסף שכתבו הראשונים (תוס' שם ד"ה נמצא) שבעצם פריעת החוב בפירות שביעית נחשב כמשתכר בהם ואינו נקרא 'לאכלה' שציוותה תורה, יהיה אסור גם בשלוה ירקות מיבול נכרי. ומכל מקום כאשר אין השכן המלווה מקפיד אם לא יחזיר, יש שכתבו להתיר מפני שאינו חוב (משנת הגרי"ש פ"ג סעי' י"א). **ונראה לי עוד להתיר** לפי מה שכתב הרמב"ם (שם פ"ו ה"ד) שהפוסק בשעת הלוואה שיפרע מפירות שביעית, מותר, מפני שאין זה חוב אלא חליפין, א"כ אף כאן כיון שהרגילות היא בהלוואת ירקות להחזיר ירקות תמורתם, הרי זה כתנאי וכחליפין ובמקום שירקות אלו מצויים רק מיבול נכרי.

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן

רבי יוסף ב"ר חיים קרוואני זלה"ה
מרבני תנעם - כ"א טבת תשל"ה
רבי שמואל ב"ר אהרן הכהן זלה"ה
מחכמי צנעא - כ"ג טבת תשל"ה
רבי שלום ב"ר יחיאל שלום זלה"ה
רב ביהמ"ד שערי יוסף ב"ב - כ"ג טבת תשנ"ח
רבי שלמה ב"ר יוסף יחיאל זלה"ה
משגיח בישיבת מסילת ישרים - כ"ג טבת תש"ס
רבי שלום ב"ר יוסף עראקי זלה"ה
ראב"ד בר"ך ק"ק תימן בירושלים - כ"ד טבת תרע"ז
רבי אברהם ב"ר אברהם זלה"ה
רבה של יזרי - כ"ד טבת תשל"ו
רבי שלום ב"ר שלמה צאלח זלה"ה
מחכמי בית צאלח - כ"ד טבת תרצ"ד
רבי ששון ב"ר אברהם (מליחה) שפירא זלה"ה
ראב"ד צומרה - כ"ד טבת תש"נ
רבי חסן ב"ר אברהם מלאחי זלה"ה
מרבני מחוז איב - כ"ה טבת תשנ"ו
רבי עזריה ב"ר יחיאל בסיס זלה"ה
רבה של ראש העין מח"ס ש"ת אבי העזרי - כ"ד טבת תשע"ט
רבי יחיאל ב"ר אברהם דראעי זלה"ה
מח"ס יד אבשלום - כ"ה טבת תשכ"ד
רבי אברהם ב"ר אברהם מעוצ'ה (מערוד) זלה"ה
מרבני כמ"ר - כ"ו טבת תשל"ל
רבי ישראל ב"ר יוסף שייבה (סיאנז) זלה"ה
רבה של תימן - כ"ו טבת תשל"ד
רבי יחיאל ב"ר יחיאל בשארי זלה"ה
מחכמי בשאר - כ"ו טבת תשל"ח
רבי שלום ב"ר אברהם בשארי זלה"ה
רב הקהילה ברחובות - כ"ז טבת תשל"ח

כתר של-א"ש

ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך
כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש

הוא (ג', ה). **רבותינו חכמי תימן** (רבינו סעדיה דמארי זלה"ה במדרש הביאור ורבינו זכריה הרופא זלה"ה במדרש החפץ). עמדו על שינוי הלשון בין הנאמר כאן במשה רבינו נעליך לשון רבים לבין הנאמר ביהושע (יהושע ה' ט"ו) של נעליך לשון יחיד. **וביאר** כי הנביאים כולם לא התנבאו אלא בהתפשטות הגשמיות כמבואר ברמב"ם (פ"ו מייסודי התורה ה"ב) אבל משה רבינו זכה לדרגת נבואה גדולה יותר שהפשיט מעליו גם את הכח המדמה שבו התנבאו כלל הנביאים, וראה באספקלריא המאירה, וכפי שהעידה עליו התורה (במדבר י"ב, ח) פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות וכמבואר שם ברמב"ם (ה"ו). **וזוה הנמשל** בלשון נעליך שהוא כינוי לכוחות החומריים וההרגלים הגופניים החושיים, ולכן במשה נאמר לשון נעליך שנתרוקנו כוחותיו החושיים וגם הדמיוניים, משא"כ ביהושע שנשארו בו כח המדמה, ע"ש. **ומעתה** שלמדנו כי הנעל רומזת על הכוחות החומריים, יובנו היטיב **דברי רבינו דוד עדני זלה"ה במדרש הגדול** שבא הכתוב רמוז לנו 'מה מנעל זה שהיא פחותה מכל צרכי הגוף, אין נכנסין בה למקום קדוש. כך אין נכנסין לדברי קודש באחד מכל ההרהורין והמחשבות הרעות והדיעות החסרות אלא מרחיקין אותן ואח"כ נדבקין בהן דברי קודש'. **ביאור דברי הקדושים**, כי טבע האדם שאינו מרגיש ומבין חוץ למחיצתו, כמו שלא ירגיש העשיר את מצוקת העני ולא יבין העני את לבטי העשיר. ולכן בבוא אדם לעסוק בתורה, אינו יכול להביט בה בעיניו הגשמיות ומידותיו שאינם מתקונות כי אז חלילה יבוא לגלות בה פנים שלא כהלכה, אלא מתחילה עליו להשיל נעליו ומידותיו החומריים, ואח"כ ידבק בה ואז יזכה להשיג החכמה האהית.

דברים אלו אמורים ביותר בשבועות אלו, שגילו לנו רבותינו שהם ימים המסוגלים לתשובה ובפרט בשנה זו שהיא מעוברת, והי רצון שזוכה לזכך עצמינו ולהדבק בתורה הקדושה, שהיא עיקר התיקון והתשובה, לטוב לנו כל הימים. **אכ"ר. שבת שלום**

חליצת מנעלים בבית הכנסת במשנת רבותינו

ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו ארמת קדש הוא (ג, ה)

טעם חליצת הנעלים בחד חורב

א] איתא במדרש רבה (פ"ב ו') על פסוק זה, כל מקום שהשכינה נגלית אסור בנעילת הסנדל, וכן ביהושע (יהושע ה' ט"ז) של נעלך ע"כ. פי' דגנאי הוא להיות דורך במנעלים במקום קדוש זה (אשר הנחלים). וכ"ה בחוקוני, כי פעמים דורס במקום טינפות.

ב] וקדושת המקום, היא מפני השכינה הנגלית בו עתה, כ"כ בענין יוסף דאין כאן קדושת בעצמות המקום, שהרי מעשה דיהושע היה ביריחו, ואינו מקום קדוש אלא לשעתו מפני השכינה שנגלית שם. וענין חוקוני דזהו דווקא במקומות שמקדמת השכינה לבא לדבר אל הנביא, אבל לא בכל המקומות שהתנבאו בהם, ע"ש.

והנה בתרגום יונתן סיים על פסוק זה, ועלוי את עתיד לקבל אוריתא למלפא יתה לבני ישראל. משמע שסיבת הקדושה היה בגלל מתן תורה, וצ"ע מדוע הוצרך לזה, תיפוק ליה מצד שנגלית שם השכינה עתה כמו שמצינו ביהושע. ונראה שבא לבאר את תחילת הפסוק 'אל תקרב הלום' וכדאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ') אמר לו הקב"ה, משה משה עמד על עמדך, ששם אני עתיד ליתן את התורה לישראל, שנאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך. וביאר שם הרד"ל אפילו כשתשל נעלך לא תקרב הלום רק עמוד במקומך, כמו שבמתן תורה היה למשה מחיצה שלא יגש להלן כדאיתא במכילתא פרשת יתרו (כ"ה).

חליצת מנעלים בבית המקדש

ג] ובמדרש רבה סיים, וכן הכהנים לא שמשו במקדש אלא יחפים ע"כ. ולא דוקא הכהנים, שהרי כל הר הבית אסור בנעילת הסנדל וכדלהלן. ועוד שהכהנים יחפים משום חציצה כדאיתא בזבחים כו, א]. וע"פ האמור לעיל טעם חליצת הנעלים במקדש, אינה מחמת קדושת 'המקום' אלא ששם השכינה נגלית. וכן משמע מלשון רבינו דוד עדני במדרש הגדול שכתב על משנה זו 'כל זה גדולה לשמו הגדול והנורא, הרי שמעלתו הוא מחמת שמו יתברך השוכן שם.

ודין זה שנינו בברכות (נד, א) ולא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו, ולא יעשו קפנדריא. ורקיקה מקל וחומר. ובגמרא (סב, ב) מייית ברייתא דרקיקה נלמדת בקל וחומר ממנעל, מה מנעל שאין בו דרך ביון אמרה תורה של נעלך מעל רגלך, רקיקה שהיא דרך ביון לא כל שכן, וע"ע שם ק"ו אחר דדרש ריב"ז. וביאר הרמב"ם בפירושו המשנה (שם פ"ג מ"ז) שהכניסה ממנעל אינו ביון לפי שהוא נעשה לשמירה להגן על הרגל. נראה ביאור דבריו דאף שיש בהם לכלוך וכדומה, מכל מקום עיקרם אינו דבר טינוף, משא"כ הרקיקה שמהותה דבר טינוף.

היתר כניסה במנעלים בבית הכנסת

ד] ולענין בית הכנסת אמר רבא שם (סג, א) כי אין דינו כהר הבית, אלא כי ביתו, מה ביתו אקפנדריא קפיד אינש ארקיקה ומנעל לא קפיד, אף בית הכנסת קפנדריא הוא דאסור, רקיקה ומנעל שרי. ודין זה הביאו הרמב"ם (פ"א מתפילה ה"י) ואין לאדם להכנס לביה"כ במקלו ובמנעלו ובאפונדתו, ואם צרך לרוק רוקק בביה"כ. וכ"ה בטושו"ע (ש"י קנ"א סעיף ו') אבל 'מנעל' לא הזכירו לאסור. וכן הוכיחו בתוספות בסוטה (מ, א ד"ה שמא) מתקנת רבן יוחנן בן זכאי שלא יעלה כהן לדוכן במנעל, ש"מ שלביה"כ יכול להכנס. ועוד הוכיחו ממגילה (כד, ב) האומר איני עובר לפני התיבה בסנדל, אף יחף לא יעבור, אלמא מותר לעבור לפני התיבה בבית הכנסת בסנדל.

הראיות לחליצת מנעלים בבית הכנסת ויישוב הסוגיות

ה] והנה הביא רבינו אשתורי הפרחי ז"ל בכפתור ופרח (פרק ז') הא דאיתא בירושלמי (ב"מ פ"ב ה"ח) יהודה ברבי עאל לכנשתא, שבק סנדליו ואולין, אמר אלולי לא אזלית לכנישתא לא אולין סנדליו (פי' בפני משה, שננבו. ובא ללמדך ליהר מאתם העושים עצמם כמתפללים, ואינם אלא צבועים ורמאים. וע"ע ביאור בעלי תמר שם). וכתב, מזה יראה שמנהגם היה כמנהג ארצות הללו שמניחין מנעליהן בפתח בית הכנסת בחוץ, לא כמנהג הלועזים. עוד ראיה שמעתי מהגרא"ח הכהן שליט"א, מהא דאמרו במו"ק (י, א) ההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוה קא ידעי מנו ושמתו ליה. איתלי ביה נורא בגנובתיה (פירש"י בזבוב) ואכלתיה ע"כ, ואיך היה הכלב אוכל מנעליהם, אלא שהיו חולצים אותו לפני בית המדרש. וכשהציע ראיה זו לפני מרן הגר"י רצאבי שליט"א, אמר לו כי כך גם שמע גם מאביו מוהר"ר נסים זל"ה.

ו] ואין סתירה מכל הנ"ל, כי הכל תלוי במנהג המקומות, וכן כתב הרשב"ש (סי' רפ"ה) כי הכבוד והביון הוא כפי מחשבת בני האדם וכמנהג המקומות, ולפיכך דברים שאנו חושבים אותם גנאי וביון לאדם לא נעשה לפני הקב"ה ובמקומות המקודשים. וכן משמע מדברי רבא, דבקפידא תליא מילתא. ולכן כתב דבארצות הנוצרים שעושים עד המטה בסנדלים, וגם אין אצלם ביון כשנכנס אדם ממנעל, ואפילו לפני מלכם. אם נכנס כן בבית הכנסת שבעירם אינו ביון. אך בארצות אלו שאין נכנסים בביתם בסנדלים, וגם הוא ביון ליכנס לפני הגדולים וכ"ש לפני המלך ממנעל, אסור ליכנס לבית הכנסת ממנעל משום ק"ו ממלך בשר ודם. ולענין ביתו כתב, דאף אם בביתו שלו אינו מקפיד, הדבר תלוי במה שמקפידין בני האדם בביתם. ועוד לא יחא ביה"כ גרוע מבית השותפין, שבודאי שיקפיד חבירו אם יכנס כן.]

עוד כתב דמה שלא הזכיר הרמב"ם חילוק זה, היינו משום דהלא אפילו לענין תפילה שלא לעמוד ברגלים מגולות כתב (פ"ה ה"ה) דזהו דוקא אם דרך אנשי המקום

שלא לעמוד בפני גדולים אלא בבתי רגלים. וממילא בארץ ישמעאל, שדרכם לעמוד לפני גדולים ברגלים מגולות מותר, א"כ רואים אנו שהדין משתנה לפי מנהג המקומות. והחיד"א בברכי יוסף (סי' קנ"א סק"ח), העיר על דבריו דהלא אדרבה היה לו לכתוב חילוק זה בבית הכנסת וממנו נלמד במכל שכן לתפילה החמורה. ולכן כתב דיותר נראה בדעת הרמב"ם דלבית הכנסת מותר להכנס ממנעל בכל מקום. ועל כן פסק דטוב הדבר מה שרצו הקהל לתקן שלא ליכנס לביה"כ ממנעל, מחרפת הישמעאלים כי בעיניהם ביון הוא להכנס למקום קדוש בנעלים. ועוד כתב שכן תיקן אביו הרשב"ץ זל"ה, ותקנה זו היא הראויה לכל בעל נפש.

מנהג אבותינו שלא להכנס ממנעל לביה"כ וביאורו

ז] והנה כידוע מנהג אבותינו בתימן, שלא להכנס לבית הכנסת ממנעל וכמ"ש באבן ספיר (פרק כ"ה) אינם נכנסים לביה"כ במנעליהם, רק יחפים (כי בתי רגלים אין להם) וחולצים נעליהם אצל הפתח מבחוץ (הם קוראים למנעלים 'חוי' דרך כבוד. שמנהגם לחולץ בחוץ גם בכניסתם לכל בית גדול כמנהג כל ארצות הקדם. וכו'). לעון פלילה יחשב אם ישכח איש לבא במנעליו תוך הביה"כ. ומפתח הגנבים יש בכותלי ביה"כ מבחוץ, חורים בקיר עם דלתות נעולות, ונכבדים אשר נעליהם ברגליהם, יניחום שמה על מסגר בבואם ובצאתם יוציאו, ע"כ. וביאור המנהג כי לא היו נכנסים בנעלים לבית חשוב, וכמו שמעיד שם האבן ספיר, לכן מדינא צריכים לחלוץ המנעלים בבואם לבית הכנסת. וא"כ האידנא שרגלים להכנס לבית ולעמוד בפני גדולים בנעליים, אין מקום לאסור בבית הכנסת, ומותר לכתחילה.

ושמעתי מהגרא"ח כהן שליט"א כי מה שנהג מוהר"ר חיים כסא"ר זל"ה לחלוץ מנעליו בכניסה לבית הכנסת. (ולשם כך ע"ש לו שתיים מיוחדים מפתח ביה"כ עד מקום מושבו ומשם לתיבה ולארון הקודש), לא היה זה מדינא, אלא דלרום דרגא דיליה נהג סלסול בכבוד וקדושת בית הכנסת. אך לאחרים לא הורה כך מעולם, והיינו כאמור דהאידינא שרי לכתחילה. (וע"ע בית האבן ע"מ קל"ה). ומצאתי כעת למהר"ם חאגיז בספרו משנת חכמים (אות רכ"א) שהביא מנהג קהילה קדושה מאנשי המערב לחלוץ המנעלים בעלותם לקרא בתורה, וכתב ומה טוב ומה נעים מנהג זה, ע"ש טעמו דהנעל באה לחצוץ בין האדמה שנתקללה בחטא אדה"ר, וממילא במקום ששורה שכינה יצא מכלל קללה. ביאור דבריו שבעשותם כך מורין שהמקום קדוש.

ח] ומנהג זה נהגו רבים בדורות האחרונים בבואם לכותל המערבי, וכמ"ש בספר תל תלפיות (פרק שני ע"מ ל') כי נהגו בעיה"ק ירושלים בבואם לכותל, ארבע אמות טרם יגשו חולצים נעליים, ובהערה שם ציין כמה מקורות לכך. וכ"כ מוהר"ח פלאגי זל"ה בכף החיים (סי' י"א סעיף ג') וייטב בעיני מנהג ותיקין של עיר תהלה טיקיר דאג"י יע"א דחולצים מנעלים בעזרה ואין איש נכנס לביה"כ במנעלים, והוא מנהג יפה מצד עצמו. דלמה נגרע מהישמעאלים שעושים כן, אלא דאין רוב הציבור די בכל אתר ואתר יכולים לעמוד בגדר וסייג הלזה, היכא דהעיר רבתי עם ובקהל רב. [ומשמע שלא נהגו כן כל הציבור. וכ"כ החיד"א בברכי יוסף (סי' קנ"א) דרוב העולם אין נזהרים בזה, ונכנסים ממנעל לביה"כ אף במקום שאין נכנסים כך לבית גויים].

ומש"כ בערוך השלחן (סי' קנ"א סעיף ט'), על מנהג מדינות ישמעאל שהולכים לביה"כ בלא מנעל ש'אינו מנהג יפה ומהישמעאלים למדו כן, ויש לבטלו דבריו צ"ב, דהלא במנהג תליא מלתא וכדלעיל (וע"י מרד וקציעה סי' צ"א שכתב דאג"י ערב הולכים יחפים בטלה דעתם, הוא כמנהג לשמים כמבואר בפסחים ק"ג, ב. ו"מ"ג גם הוא כתב דלענין תפילה אדרבה יש כאן הכנעה ומעלותא היא, ע"ש). ולענין מש"כ שלמדו כן מהישמעאלים כבר כתב מהר"ם חאגיז (שם) על קהילה שהיו חולצים המנעלים לביה"כ ויש שדרשו אותם לגנאי כי כך מנהג הישמעאלים. ז'אני דורש אותם לשבח דכל זמן שישראל הן האומה הנבחרת שהיא קדמה לכל אלו האומות, א"כ כל דבר טוב הנמצא ביניהם, אינו אלא גנוב אצלם מאיתנו ולא חלילה בהיפך, ע"ש.

דברי מהר"ם מינץ לענין מגפיים

ט] ואף בארצות אירופה, שהיו נכנסין לבית בנעלים מצינו שתיקן מהר"ם מינץ (סי' ל"ח) והחזיר את תקנת חכמי ק"ק בבנברק, שלא לישא סנדלים לביה"כ כי בסנדלים מידבק כל מידי דמאיס, ולכן ראוי לחלץ בבית הכנסת וכן יש מנהג בכמה ארצות. ואף בדמדינות אלו שאין דרך לילך יחף וגנאי הוא, אין חולצין מנעלים מ"מ יש ברוב מקומות ברזל או עץ לקנח בו המנעלים. אבל סנדלים קשה לנקותם, ועוד דכיון שמסירם כשמגיע לביתו, ממילא אינו מקפיד עליהן מדבר טינוף. והיו חולצים בפתח ביה"כ וכמ"ש שם בסוף דבריו שתקנו גם שלא יקח אדם סנדלי חבירו, והיינו כיון שהיו מניחים אותם בפתח ביה"כ. (וע"ע ישרון לי ע"מ פ').

והביאו המג"א (סי' צ"א סק"ה) ומהר"ם מינץ תיקן שלא ליכנס במנעלים לביה"כ. ומנעלים שהזכיר המג"א אינם סתם נעלים אלא כמבואר בדברי מהר"ם מינץ דרק בסנדלים אסור (ובהערות שבוש"ע מכוון ירושלים כתבו, כי המג"א נמשך אחר לשון כה"ג בהגה"ט אות ב.). וכ"כ לדינא במחצית השקל דמנעלים אלו היינו מה שקורין שטייולין (פי' מגפיים. אבש"ד. ושם היו לובשים אותם מעל הנעליים, דאו כשחולצם אינו עומד יחף. שהרי במקום גנאי הוא לעמוד יחף וכמ"ש מהר"ם). וסיים ואפשר דבזמן הזה שגם לפני השררה עומדים כן, שרי (וכן מוכח בדברי מהר"ם שכתב דלביתו אינו נכנס בסנדלים אלו, הא אם נכנס שרי). וכ"כ בפמ"ג דהיינו מנעלים ארוכים. וגם הוא סיים, כללא דמילתא אם דרך לעמוד כך לפני הגדולים שרי (וע"י שבט הלוי ח"ב סי' ק"ב אות ג').

מדרכי רבותינו – מוהר"ר ישראל ב"ר יוסף שייבה (סיאני) זל"ה

סיפר בנו הרב ישעיהו זצ"ל, כי לרגל עסקי הרבנות שהיו לאביו, שהה הרבה בצנעא ובפרט אצל מוהר"ר יחיא יצחק הלוי זל"ה, פעם אחת בעירו וישב לפניו, נכנס נער אחד שברח מבית המדרש ומבית הרוי, והיה מתנהג בחוצפה וולול גם כלפי ראש הגולה מהר"י יצחק הלוי, אך הוא מצידו לא שת ליבו לזאת וקרבו בחום ובעבותות אהבה, ואף הושיבו לפניו יחד עם גדולי התורה שם, לפליאת הרבנים שהיו שם, הסביר את הנהגתו ואמר, הלא אם אסקלנו מלפני, לאן ילך? אצל הגויים המוסלמים? האם מותר לי לדרות נפש יקרתי וזו. במידה זו החזיק גם רבינו, שהיה מקרב מאוד את צעירי הצאן שבשכונתנו, ואף זכה לראות מהם גדולי תורה ויראה,